

УДК 343.341

Вознюк А. А. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СЛУЖБОВИХ ОСІБ ЗА СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА УЧАСТЬ У НИХ

Розглянуто актуальні проблеми кваліфікації дій службових осіб, які, використовуючи владу або службове становище, беруть участь у створенні та діяльності злочинних об'єднань.

Ключові слова: злочинне об'єднання, службова особа, кваліфікація злочинів, зловживання владою або службовим становищем, сукупність злочинів.

Судова практика засвідчує, що нерідко членами організованих злочинних об'єднань є службові особи, які вчиняють протиправні діяння, використовуючи владу або службове становище. Вони сприяють злочинній діяльності шляхом надання необхідної інформації, забезпечення знаряддями й засобами вчинення злочину, гарантування співучасникам конспірації та безпеки, уникнення кримінальної відповідальності. Без службових осіб окремі злочини вчинити вкрай складно або майже неможливо.

Науковці вважають, що залучення спеціального суб'єкта в цьому разі значно підвищує ступінь суспільної небезпеки вчиненого [1, с. 85; 2, с. 78; 3, с. 138]. Водночас невирішення питання щодо врахування підвищеної суспільної небезпечності участі службових осіб у створенні злочинної організації або участі в її діяльності, на думку Л. М. Демидової, суперечить принципу індивідуалізації відповідальності й покарання [4, с. 131–132].

Вагомим внеском у розроблення проблематики кримінальної відповідальності за створення організованих злочинних об'єднань та участь у них є дослідження Ю. В. Абакумової, М. І. Бажанова, Н. О. Гуторової, Л. М. Демидової, С. О. Єфремова, Г. П. Жаровської, О. О. Кваші, М. Й. Коржанського, М. В. Корнієнка, П. С. Матишевського, М. І. Мельника, А. М. Мельникова, В. О. Навроцького, Г. В. Новицького, М. І. Панова, В. А. Робака,

З. А. Тростюк, В. І. Тютюгіна, В. В. Українця, Є. В. Фесенка, М. І. Хавронюка, Р. Л. Чорного, С. Д. Шапченка, Н. М. Ярмиш та ін. Попри наявність ґрунтовних напрацювань учених, чимало питань у цій сфері залишаються актуальними, зокрема ті, що стосуються кваліфікації участі службових осіб у діяльності злочинних об'єднань.

Метою статті є пошук найоптимальнішої концепції врахування участі службових осіб, які, використовуючи владу або службове становище, долучаються до створення та функціонування злочинних об'єднань, під час кваліфікації злочинів, диференціації кримінальної відповідальності й індивідуалізації покарання.

Передусім, слід визначити сутність поняття учинення злочинів, зафіксованих у ст. 255, 257, 258³, 260 Кримінального кодексу (КК) України, службовою особою з використанням влади або службового становища.

Так, незаконне використання службовою особою службових повноважень С. Г. Пильников тлумачить як протиправне використання свого статусу, авторитету займаної посади або владних повноважень, що зумовлені посадою, а також неправомірне використання службових зв'язків (компетенції) [5, с. 200].

Використання зазначеною особою влади чи службового становища, як слушно зазначає А. В. Савченко, передбачає реалізацію всупереч інтересам служби повноважень і можливостей, якими людина наділена у зв'язку з наданою їй владою, обійманням певної посади чи здійсненням відповідної діяльності. Ідеться про задіяння владної компетенції службової особи, її авторитету, експлуатування престижу державного органу, державного чи комунального підприємства, установи, організації, у яких ця особа провадить свою службову діяльність, налагоджує необхідні контакти, набуває можливості впливати на діяльність інших осіб тощо.

Учений цілком закономірно розмежовує два вияви цього злочину: зловживання владою, що завдало суттєвої шкоди; зловживання службовим становищем, яке заподіяло істотної шкоди.

Зловживання владою – це вчинене всупереч інтересам служби використання службовою особою, яка є представником законодавчої, виконавчої чи судової влади, пов'язаних із займаною

посадою повноважень і можливостей щодо пред'явлення вимог та прийняття рішень, обов'язкових для виконання іншими фізичними або юридичними особами [6, с. 845].

Натомість Н. В. Дейнега стверджує, що використання свого службового становища означає не лише виконання передбачених законом прав та обов'язків, а й використання можливостей, що випливають зі службового становища (зв'язки, авторитет, контактування з «потрібними» людьми тощо) [7, с. 80].

Використання свого службового становища в контексті ч. 3 ст. 209, ч. 3 ст. 210 КК Російської Федерації (РФ), згідно з переконаннями В. А. Конарева, означає, що державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, учиняє певне діяння (або не здійснює обов'язкових для нього дій) у межах службових повноважень, а також використовуючи авторитет міністерства, відомства, установи чи іншого державного органу, у якому працює, або свої службові зв'язки задля створення озброєної групи (банди), участі в ній чи в учинюваних нею нападах (ст. 209 КК РФ); формування злочинної організації для здійснення тяжких або особливо тяжких злочинів, керівництва нею або її структурними елементами, а також створення об'єднання організаторів, керівників чи інших представників організованих груп із метою розроблення планів та умов учинення тяжких або особливо тяжких злочинів, участі в злочинній організації, об'єднанні організаторів, керівників чи інших представників цих угруповань (ст. 210 КК РФ) [8, с. 57–58].

У п. 23 Постанови Пленуму Верховного Суду РФ «Про судову практику розгляду кримінальних справ про організацію злочинного співтовариства (злочинної організації) або участі в ньому (ній)» від 10 червня 2010 року № 12 використання свого службового становища з метою вчинення діянь, зафіксованих у ч. 1 або ч. 2 ст. 210 КК РФ, визначено як умисне використання особою своїх службових повноважень, а також надання можливості впливу з огляду на значущість та авторитет її посади на інших осіб із метою вчинення ними певних дій, спрямованих на створення злочинного співтовариства (злочинної організації) і (або) участь у ньому (ній) [9].

Таким чином, *використання службовою особою влади або службового становища* – це застосування ними власного правового статусу (передусім прав та обов'язків); авторитету

займаної посади, відповідного підприємства, установи, організації, державного органу; владних чи службових зв'язків.

Використання службовою особою влади або службового становища слід вважати незаконним тоді, коли воно суперечить інтересам органів влади чи служби. Водночас якщо службова особа вчиняє злочин, передбачений ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, таке використання відповідає інтересам злочинного об'єднання.

Учені переконують, що зазначене використання влади чи службового становища може бути реалізовано в межах наданих особі владних або службових повноважень. Так, Б. Ш. Сайдаміров стверджує, що окреслений феномен передбачає вчинення таких дій чи бездіяльності в інтересах угруповання, які належать до кола службових повноважень винного, перебувають у межах наданих йому прав і покладених на нього обов'язків [10, с. 145]. Використання свого службового становища в контексті ч. 3 ст. 209, ч. 3 ст. 210 КК РФ, на думку В. А. Конарева, означає, що державний службовець або інша особа, уповноважена виконувати функції держави, учиняє певне діяння (або ігнорує посадові обов'язки) у межах її службових повноважень [8, с. 57–58]. Однак ця позиція є сумнівною принаймні з огляду на зміст ст. 365 КК України, що встановлює кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Відтак, незаконне використання службовою особою влади або службового становища відбувається як у межах наданих службових повноважень, так і поза ними.

З'ясуємо, у чому конкретно може виявлятися вказаний феномен під час створення злочинних об'єднань та участі в їх діяльності.

Згідно з п. 11 Постанови Пленуму Верховного Суду РФ «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за бандитизм» від 17 січня 1997 року № 1, учинення бандитизму шляхом використання особою службового становища (ч. 3 ст. 209 КК РФ) – це використання нею своїх владних або інших службових повноважень, форменого одягу й атрибутики, службових посвідчень чи зброї, а також відомостей, якими вона володіє у зв'язку зі своїм службовим становищем, під час підготовки або вчинення угрупованням нападу, фінансування

злочинної діяльності, озброєння, матеріального забезпечення, добору нових членів банди тощо [11].

Відповідно до позиції Н. В. Дейнеги, форми сприяння злочинному об'єднанню з боку службових осіб можуть бути різними: фінансування діяльності, надання інформації про об'єкти, осіб і заходи, що вживають правоохоронні органи для припинення злочинної діяльності банди, зокрема оперативної інформації, реалізація зв'язку між співучасниками, забезпечення зброєю, боєприпасами, транспортними й іншими засобами, учинення дій з прикриття як діяльності банди загалом, так і її членів під час учинення окремих злочинів [7, с. 80].

На думку О. О. Гришко, учиненням злочину з використанням власного службового становища (ч. 3 ст. 210 КК РФ) є застосування своїх владних повноважень або інших службових повноважень, форменого одягу та символіки, службових посвідчень або зброї, відомостей, якими особа володіє з огляду на своє службове становище, під час створення злочинної організації, керування нею або структурними підрозділами, створення об'єднання організаторів, керівників чи інших представників організованих груп, залучення до них нових учасників.

Використанням службового становища вважають застосування вищезазначених відомостей та інших можливостей, зумовлених службовим становищем особи, під час підготовки або вчинення злочинною організацією конкретних тяжких або особливо тяжких злочинів, фінансування її злочинної діяльності (планування та вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів), озброєння, матеріального оснащення, добору нових учасників злочинного співтовариства (злочинної організації) [12, с. 98–99].

Отже, службова особа може брати участь у створенні злочинного об'єднання, керувати ним чи долучатися до його діяльності в будь-який спосіб. Вона спроможна використовувати владні або службові повноваження; формений одяг та символіку; службові або інші посвідчення; зброю, спецзасоби; відомості, якими особа володіє з огляду на займану посаду.

Важливо з'ясувати, як слід кваліфікувати дії службової особи щодо створення злочинної організації чи участі в її діяльності з використанням влади або свого службового становища.

Найраціональнішим у цій ситуації є правило кваліфікації цих злочинів за сукупністю: з одного боку, як створення злочинного об'єднання чи участь у ньому, а з іншого – як злочин у сфері

службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Цілком закономірно Р. Л. Чорний пропонує дії службової особи, яка з метою організації банди, участі в ній або вчинення зазначеним угрупованням нападів використала свою владу чи службове становище всупереч інтересам служби, кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 364 і 257 КК України. У разі якщо особа не була членом банди і не брала участі в нападах на підприємства, установи, організації чи окремих громадян, а лише сприяла вчиненню злочинів, то вона має підлягати кримінальній відповідальності за ст. 364, ч. 5 ст. 27 і ст. 257 КК України [3, с. 136]. Водночас Л. М. Демидова стверджує, що в ст. 255 КК України не визначено спеціальний суб'єкт, тому кваліфікація створення злочинної організації посадовою особою не відрізняється від кваліфікації таких дій, учинених загальним суб'єктом – особою, яка не є посадовою. Отже, підвищену суспільну небезпечність створення злочинної організації з використанням особою своїх службових обов'язків у цьому разі не враховано. Тому постає проблема кваліфікації за сукупністю злочинів [4, с. 132].

Нині участь службової особи в діяльності злочинних об'єднань, передусім організованих, можна кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, зі злочинами у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Наведена кваліфікація зумовлена тим, що в разі вчинення цих злочинів службовою особою з використанням влади або службового становища йдеться про ідеальну сукупність злочинів – одним діянням учиняють два і більше різних за характером і ступенем суспільної небезпеки злочинів.

За таких обставин найбільш повно й об'єктивно враховують ступінь і характер суспільної небезпеки участі службової особи з використанням влади або службового становища в злочинах, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України. Однак недолік цього правила полягає в тому, що не всі форми використання службовою особою влади або службового становища у створенні злочинних об'єднань й участі в них нині можна кваліфікувати як злочин у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Наприклад, зловживання владою або службовим становищем задля

сприяння учасникам злочинного об'єднання, учинене не з метою одержання неправомірної вигоди, не можна кваліфікувати за сукупністю злочинів, визначених у ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, з одного боку, і злочину, передбаченого ст. 364 КК України, – з іншого. З огляду на це, слушно навести таке судове рішення. ОСОБА_2, працюючи заступником начальника слідчого відділу одного з управлінь Служби безпеки України, сприяв діяльності терористичної організації шляхом збирання та передання її учасникам достовірної інформації щодо окремих напрямів службової діяльності цього управління (передав електронні файли протоколів допитів учасників терористичної організації, установчі дані учасників терористичної організації, щодо яких заплановано реалізацію оперативно-технічних пошукових заходів, зведено відомості про кримінальні провадження за фактами вчинення терористичних актів, листи зазначеного управління щодо окремих оперативно-розшукових заходів у відповідних кримінальних провадженнях; установчі дані працівників цього управління, схильних до вербування для участі в діяльності терористичної організації) з метою її використання під час здійснення терористичної діяльності. Злочин передбачав на меті заручитися підтримкою представників терористичної організації для подальшого переходу через лінію зіткнення на тимчасово окуповану територію м. Донецьк та вступу до складу цієї терористичної організації. До того ж, ОСОБА_2 вчинив дезертирство, унаслідок чого його було визнано винним лише в учиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 258³, ч. 3 ст. 408 КК України [13]. Таким чином, у формулі кваліфікації не відображено участь ОСОБА_2 як службової особи в терористичній організації.

Розв'язання проблеми кваліфікації злочинів, учинених учасниками злочинних об'єднань, які є службовими особами та вчиняють злочин із використанням влади або службового становища, передбачає три способи.

1. Перший полягає у включенні до злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, кваліфікуючої ознаки – «учинення злочину з використанням службовою особою влади чи службового становища». Цю позицію відображено в

кримінальному законодавстві окремих зарубіжних країн*. Її прихильники [3, с. 139; 4, с. 131–132; 14, с. 201] пропонували за такий кваліфікований склад злочину встановити суворіше покарання. На думку Н. В. Дейнеги, головними чинниками введення цієї кваліфікуючої ознаки до складу бандитизму є прагнення законодавця за допомогою кримінального закону ліквідувати канали корупції серед працівників державного апарату, які прикривають функціонування банд, або запобігти розголошенню інформації з боку правоохоронних органів [7, с. 79–80].

За наявності в протиправних діяннях, передбачених ст. 255, 257, 258³ КК України, такої кваліфікуючої ознаки, як учинення злочину з використанням службовою особою влади чи службового становища, дії учасників злочинних об'єднань, які належать до службових осіб, можна було б кваліфікувати без сукупності зі статтями, що передбачають відповідальність за злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Окремі вчені підтримують це правило [8, с. 55–56; 15, с. 192–193]. Наприклад, у п. 23 Постанови Пленуму Верховного Суду РФ «Про судову практику розгляду кримінальних справ про організацію злочинного співтовариства (злочинної організації) або участі в ньому (ній)» від 10 червня 2010 року № 12 зазначено, що діяння осіб, передбачене ч. 1 або ч. 2 ст. 210 КК РФ, з використанням свого службового становища за наявності для того підстав може бути кваліфіковано за сукупністю злочинів, визначених ч. 3 ст. 210 КК РФ і відповідними статтями КК РФ за вчинені конкретні злочини [9].

Водночас окремі науковці не схвалюють введення кваліфікуючої ознаки «вчинення злочину з використанням службовою особою влади чи службового становища» до складів злочинів, що передбачають кримінальну відповідальність за

* У КК РФ, Білорусі, Вірменії, Киргизії, Таджикистану, Казахстану серед кваліфікуючих ознак організації злочинних об'єднань та участі в них зазначено вчинення цих злочинів особою з використанням свого службового становища. Причому якщо у КК РФ цю кваліфікуючу ознаку встановлено лише для бандитизму й організації злочинної організації або участі в її діяльності, то в КК Білорусі – лише за створення злочинної організації або участь у ній. З огляду на зазначене доходимо висновку, що ця кваліфікуюча ознака є малопоширеною у кримінальному законодавстві зарубіжних країн.

створення злочинних об'єднань та участь у них [15, с. 192–193; 16, с. 242; 17, с. 161]. Аргументи одного з них заслуговують на увагу. На думку А. М. Івахненко, урахування цієї кваліфікуючої ознаки є необґрунтованим. По-перше, учинення бандитизму особами з використанням свого службового становища не є поширеним явищем, а по-друге, їх дії можна кваліфікувати за сукупністю ст. 209 і 285 КК РФ (оскільки це зазвичай посадові особи, наприклад працівники поліції) [16, с. 242].

Справді, у судовій практиці випадки вчинення злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, за участі службових осіб є поодинокими. Наприклад, за результатами вивчення 35 вироків, винесених судами України протягом 2007–2016 років у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях, за якими засуджено 92 учасників 24 злочинних організацій, що діяли на території України з 1999 року до 2016 року, встановлено таке: вісім учасників злочинних організацій (8,7 %) були службовими особами, які вчинили злочин із використанням влади або службового становища. Водночас чотири їх члени (4,3 %) хоча й були службовими особами, однак учинили злочин без використання влади або службового становища.

Яскравим прикладом участі службової особи у створенні злочинної організації та участі в ній є такий випадок із судової практики. 2010 року на території м. Київ було створено злочинну організацію за участі правоохоронців. Угрупування мало на меті заволодіння чужим майном та одержання в будь-якому вигляді неправомірної вигоди за непритягнення до кримінальної відповідальності осіб, які здійснюють збут чи придбання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Одного з учасників цієї злочинної організації – ОСОБА_1, який у період з лютого до вересня 2011 року брав участь у її діяльності, зокрема вчинених нею протиправних діяннях, визнано винним у вчиненні злочинів, передбачених: ч. 4 ст. 28, ч. 1 ст. 364 КК України (у редакції Закону від 21 грудня 2010 року); ч. 4 ст. 28, ч. 1 ст. 364 КК України (у редакції Закону від 7 квітня 2011 року); ч. 4 ст. 28, ч. 1 ст. 365 КК України; ч. 4 ст. 28, ч. 2 ст. 365 КК України (у редакції Закону від 21 грудня 2010 року); ч. 4 ст. 28, ч. 3 ст. 365 КК України (у редакції Закону

від 21 лютого 2014 року); ч. 4 ст. 28, ч. 1 ст. 366 КК України (у редакції Закону від 7 квітня 2011 року); ч. 4 ст. 28, ч. 2 ст. 162, ч. 4 ст. 28, ч. 4 ст. 189, ч. 4 ст. 28, ч. 3 ст. 307, ч. 1 ст. 255 КК України [18]. Отже, у цьому разі дії учасника злочинної організації кваліфіковано за сукупністю злочинів, у зв'язку з чим участь службової особи було належно відображено у формулі кваліфікації.

Судова практика засвідчує, що службовими особами, які беруть участь у діяльності злочинних об'єднань, можуть бути навіть народні депутати. Так, у вирокі Солом'янського районного суду м. Києва від 12 серпня 2016 року зазначено, що відповідно до обвинувального акта ОСОБА_1 – народний депутат України, обіймаючи посаду заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки, володіючи досвідом керівника у сфері управління спільною діяльністю та ведення балансу спільної діяльності, від імені учасників за договором про спільну діяльність, маючи змогу цілковито контролювати діяльність підприємств ТОВ «Надра Геоцентр», ТОВ Фірма «Хас» та ТОВ «Карпатнадраінвест», які є операторами за договорами про спільну діяльність з ПАТ «Укргазвидобування», вивчивши та проаналізувавши попит і ціни на ринку природного газу в Україні, у січні 2013 року за сприяння ОСОБА_2 та ОСОБА_3 створив злочинну організацію. Вона мала на меті незаконне заволодіння грошовими коштами, отриманими від реалізації природного газу, видобутого операторами спільної діяльності зазначених товариств за договорами про спільну діяльність із ПАТ «Укргазвидобування» [19].

Іноді до вчинення цих протиправних діянь вдаються колишні правоохоронці [20].

Найпоширенішими злочинами, що вчиняють судді та працівники правоохоронних органів, наприклад, на тимчасово окупованій території, які виявили бажання не виїжджати на неокуповану територію України, є сприяння створенню терористичної організації або участь у ній, а також створення не передбачених законами України воєнізованих формувань або участь у їхній діяльності, про що йдеться в ст. 258³ та 260 КК України [21].

2. Реалізація другого способу передбачає вдосконалення диспозицій статей, що встановлюють кримінальну відповідальність

за незаконне використання службовою особою влади чи службового становища (передусім ст. 364, 365 КК України).

Нині зловживання владою або службовим становищем можна констатувати лише за наявності трьох умов: 1) використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби; 2) учинення цього діяння з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для себе чи іншої фізичної або юридичної особи; 3) завдання істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб. Причому мета одержання неправомірної вигоди значно обмежує це діяння. Відтак, учинення його без наміру одержати неправомірну вигоду, наприклад, задовольняючи інші особисті інтереси або інтереси третіх осіб (як це було в попередній редакції статті), не становить складу злочину, передбаченого ст. 364 КК України.

Так, у судовій практиці наявні випадки, коли участь службових осіб у злочинних об'єднаннях не враховують під час кваліфікації. Наприклад, ОСОБА_2 як службова особа, перебуваючи на посаді заступника начальника одного з відділів управління озброєння Збройних сил України за попередньою змовою з ОСОБА_9 активно сприяв терористичній організації шляхом підготовки та передання її представникам інформації про переміщення військової техніки, забезпечення складів із боєприпасами в зоні проведення антитерористичної операції, розташування складів, маршрути переміщення ешелонів із боєприпасами та військовою технікою, кількість військової техніки та боєприпасів, а також про стан проведення заходів першого етапу четвертої черги часткової мобілізації. Її дії було кваліфіковано за ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 258³ КК України [22].

Певні недоліки має і ст. 365 КК України, оскільки її суб'єктом є не будь-яка службова особа, а лише працівник правоохоронного органу, що також значно обмежує можливість притягнення до відповідальності інших службових осіб юридичної особи публічного права.

Злочини, передбачені ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, можна кваліфікувати за сукупністю також із іншими злочинами у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (наприклад, ст. 366, 368 КК України). Однак диспозиції статей, що передбачають

кримінальну відповідальність за ці злочини, більшою мірою відповідають потребам теорії та практики протидії злочинності.

3. Третій варіант розв'язання проблеми передбачає доповнення ч. 1 ст. 67 КК України новою обставиною, яка обтяжує покарання – «учинення злочину з використанням службовою особою влади чи службового становища».

У цьому контексті С. Г. Пильников запропонував доповнити аналогічну норму КК РФ (ч. 1 ст. 63) обставиною, що обтяжує покарання, зокрема пунктом «о» – «учинення злочину з використанням свого службового становища». Водночас пункт «н» ч. 1 ст. 63 КК РФ «учинення злочину з використанням форменого одягу чи документів представника влади», на його думку, доцільно застосовувати лише щодо тих, хто не має статусу службової особи [5, с. 202].

Під час призначення покарання суд може врахувати обставину, передбачену ч. 1 ст. 67 КК України, у двох випадках: 1) за відсутності в ст. 255, 257, 258³, 260 КК України кваліфікуючої чи особливо кваліфікуючої ознаки – «учинення злочину з використанням службовою особою влади чи службового становища»; 2) у разі неможливості кваліфікувати злочини, передбачені ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, учинені службовою особою з використанням її влади чи службового становища за сукупністю зі злочинами у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Таким чином, доповнення ст. 255, 257, 258³, 260 КК України кваліфікуючою ознакою – «учинення злочину з використанням службовою особою влади чи службового становища», на нашу думку, є найменш раціональним варіантом розв'язання проблеми кваліфікації злочинів, учинених службовою особою. Водночас найдоцільнішим способом вирішення зазначеного питання є вдосконалення диспозицій ст. 364, 365 КК України, зокрема передбачення в них ширшого спектру випадків участі службових осіб у складі злочинних об'єднань з використанням влади або службового становища. Розроблення ж конкретних пропозицій із цієї проблематики сягає за межі статті, а отже, потребує додаткового дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геворкян М. В. Уголовно-правовая характеристика бандитизма : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Геворкян Мартин Вараздатович. – СПб., 1997. – 143 с.
2. Каримбеков А. Ж. Уголовно-правовые и специально-профилактические меры борьбы с бандитизмом (по материалам Кыргызской Республики) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Каримбеков Алик Жолдошмаматович. – М., 1999. – 180 с.
3. Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Чорний Руслан Леонтьевич. – Київ, 2005. – 236 с.
4. Демидова Л. М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Демидова Людмила Миколаївна. – Харків, 2003. – 198 с.
5. Пильников С. Г. Должностное лицо как соучастник преступления, совершенного в сфере экономики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Пильников Сергей Георгиевич. – Волгоград, 2004. – 236 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – Київ : Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
7. Дейнега Н. В. Уголовно-правовая характеристика бандитизма и отграничение его от смежных составов преступлений : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дейнега Наталья Владимировна. – Пятигорск, 2007. – 212 с.
8. Конарев В. А. Организованные преступные формирования: вопросы квалификации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Конарев Владимир Анатольевич. – М., 2002. – 204 с.
9. О судебной практике рассмотрения уголовных дел об организации преступного сообщества (преступной организации) или участия в нем (ней) [Электронный ресурс] : Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 10 июня 2010 г. № 12. – Режим доступа: <http://www.vsrf.ru/Showpdf.php?Id=6476>. – Загл. с экрана.
10. Сайдамиров Б. Ш. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с бандитизмом (по материалам Республики

Таджикистан) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Сайдамиров Баходур Шовалиевич. – СПб., 2002. – 165 с.

11. О практике применения судами законодательства об ответственности за бандитизм [Электронный ресурс] : Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 17 янв. 1997 г. № 1. – Режим доступа: <http://www.supcourt.ru/search.php?searchf=%E1%E0%ED%E4%E8%F2%E8%E7%EC>. – Загл. с экрана.

12. Гришко Е. А. Организация преступного сообщества (преступной организации): уголовно-правовой и криминологический аспекты : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Гришко Елена Александровна. – М., 2000. – 160 с.

13. Вирок колегії суддів Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 31 трав. 2016 р. № 235/2418/16-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58024105>. – Назва з екрана.

14. Зайнутдинова А. Р. Ответственность за организованные формы соучастия в преступлении по российскому уголовному праву : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Зайнутдинова Альфия Рафаэлевна. – Казань, 2001. – 217 с.

15. Агапов П. В. Уголовно-правовое, криминологическое и социально-политическое исследование бандитизма : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Агапов Павел Валерьевич. – Саратов, 2002. – 223 с.

16. Ивахненко А. М. Квалификация бандитизма, разбоя, вымогательства: проблемы соотношения составов : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ивахненко Алла Михайловна. – М., 1996. – 272 с.

17. Попова О. А. Проблемы дифференциации ответственности за бандитизм (исторический и уголовно-правовой аспекты) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Попова Оксана Анатольевна. – Екатеринбург, 2001. – 184 с.

18. Вирок колегії Святошинського районного суду м. Києва від 2 листоп. 2015 р. № 759/9978/14-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53079535>. – Назва з екрана.

19. Вирок Солом'янського районного суду м. Києва від 12 серп. 2016 р. Справа № 760/13369/16-к [Електронний ресурс] //

Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59659805>. – Назва з екрана.

20. Вирок Колегії суддів Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 8 квіт. 2016 р. Справа № 243/8931/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57052333>. – Назва з екрана.

21. Фесенко О. В. Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях / О. В. Фесенко // Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, учинені на тимчасово окупованих територіях: матеріали круглого столу (Київ, 26 лип. 2016 р.). – Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2016. – С. 122–125.

22. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 18 груд. 2015 р. Справа № 761/21108/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54561020>. – Назва з екрана.

Стаття надійшла до редколегії 12.09.2016

Vozniuk A. – *Ph.D in Law, Associate Professor, Head of the Science Laboratory on the Pre-Trial Investigation of the National Academy of Internal Affairs, Kiev, Ukraine*

Criminal Responsibility of Officials for Establishment and Participation in Criminal Organizations

Article presents current issues of officials' activities classification in terms of power abuse resulting in establishment and participation in criminal organisations.

It is identified that power abuse must be interpreted as use of: official position by public authority; official status of duty position, enterprise, institution, state agency or organization; any types of official contacts. Use of official position is considered as abuse of power if it contradicts state or agency interests. Moreover – if official is committing a crime under Articles 255, 257, 258³, 260 of the

Criminal Code of Ukraine, power abuse is performed for the benefit of criminal organisation.

Officials may be involved in the process of its establishment, direct management or participate in its activities. This involvement includes use of official status and position; uniform and official markings; any types of IDs; weapon and non-lethal equipment; any type of official data.

Nowadays official's participation in criminal organisation's activities is classified under Articles 255, 257, 258³, 260 of the Criminal Code of Ukraine (professional activity and public service). Under these conditions full scope of social danger posed by power abuse crimes is described in Articles 255, 257, 258³, 260 of the Criminal Code of Ukraine. Yet not all forms of power abuse in terms of criminal organisations establishment can be classified as crimes of professional activity and public service area. That is why we consider it necessary to amend the dispositions of Articles 364, 365 of the Criminal Code of Ukraine in order to cover all forms of power abuse stimulating the activities of criminal organisations.

Keywords: criminal organization, official, classification of crimes, power abuse, aggregate of crimes.